

Када Драган Шутановац рекламира евроатлантске војно-безбедносне токове, нападну га са свих страна да је НАТО лобиста; када то исто уради Кетрин Бигелоу, доделе јој шест Оскара и промовишу је у најуспешнију жену филмске уметности. Што све води ка врло једноставном закључку: Американци јесу неприкосновени ауторитети по питању практичних примена родољубља – поготово би српска политичка и интелектуална "елита", са све нашим министром одбране, имала шта да научи од њих по том питању – али више немају никакво право да било коме држе лекције из културе.

Беспрекорни Амери и зли Ирачани

Филм "Катанац за бол" ("The Hurt Locker") апсолутни је победник овогодишње доделе Оскара, одржане 7. марта у Лос Анђелесу. Припале су му награде за најбоље остварење у протеклој години, најбољу режију (Кетрин Бигелоу, прва жена икада која је освојила ово признање), најбољи оригиналан сценарио, најбољу монтажу, најбољи микс звука и најбољу монтажу звука. Најмање заслужен је, рекло би се, Оскар за оригиналан сценарио. Прво, зато што сценарио и није посебно оригиналан, јер више делује као екранизација сабраних изјава поменутог Шутановца, или било кога другог ко у војном савезу са Америком види решење свих светских проблема. Друго, зато што је "Катанац за бол" ретко досадан филм, чији сценарио, као и сва немаштовита дела, робује баналностима квазиреализма: тако, на пример, усред снајперског обрачуна у пустињи, два минута гледамо како војник пљувачком скида згрушану крв са заглављених метака! Оно што је чувени "Вод смрти", добитник Оскара за најбољи филм 1985, урадио са вијетнамским ратом, "Катанац за бол" урадио је, само далеко мање привлачно и уверљиво, са окупацијом Ирака – небитно је зашто су се наоружани Американци стушили на супротан крај света, већ су главна тема њихове свакодневне тешкоће у подмуклом непријатељском окружењу.

Главни јунаци су припадници јединице за демонтирање експлозива, сви одреда морално беспрекорни и бескрајно хумани, у сваком тренутку спремни да ризикују сопствене животе не би ли сиротим Ирачанима обезбедили бољу будућност. А незахвални Ирачани им на сваком ћошку постављају бомбе, које ови пожртвовани Американци онда демонтирају, и то на уобичајено шмекерски начин, пркосећи смрти са осмехом на уснама, рок-музиком у слушалицама и средњим прстом у ваздуху. Као што у целом филму нема ни компромитованог, а камоли злонамерног Американца, тако не можете ни свећом пронаћи доброћудне, или барем пристојне домороце. Уопште, у Багдаду каквим га представља Кетрин Бигелоу, свака попустљивост према ирачким цивилима доводи до

трагичних последица по америчке војнике: када видите како у "Катанцу" страдају они лакомислени официри који покушавају да успоставе људски контакт са становништвом Багдада, свакако ћете имати више разумевања за иживљавања над заробљеницима у Абу-Граибу, па и саму окупацију Ирака.

Генералу за душу

Оскари су тек врхунац признања и похвала које је "Катанац за бол" покупио у све милитантнијој америчкој јавности. Тамошњи филмски критичари масовно су одушевлени овим филмом, као и жири који одлучује о свим важнијим наградама у САД и Великој Британији. Ипак, Оскар је Оскар, категорија за себе, награда над наградама, чија се додела директно преноси у око 200 земаља света. Пре 7. марта, "Катанац за бол" био је само миљеник америчке и британске критике; сада, са шест освојених златних статуица, то је глобални културни феномен којем су отворена сва врата. Нарочито се истиче Давид-против-Голијата тријумф овог филма над баснословним "Аватаром" Џејмса Камерона. Као, тиме што су доделили главне награде "Катанцу", а не Камероновој плиткоумној бајци, чланови Америчке академије за филм показали су да су посвећени првенствено уметности, уместо комерцијали коју оличава "Аватар". Таква идеолошка уравниловка, мада тачна у оном делу који се тиче "Аватара", потпуно је промашена тема у погледу "Катанца за бол", који доприноси филмској уметности таман колико и неке НВО људским правима у Србији. Једноставно, све је у вези са "Катанцем" подређено глорификовању америчких војника, па и јавни наступи ауторске екипе. У говорима приликом примања Оскара, Кетрин Бигелоу и сценариста Марк Боул "дирљиво" су посвећивали своје награде момцима који крваре по Ираку и Авганистану, а редитељка је у једном тренутку отишла толико далеко да је поздравила "све оне који носе униформу".

За чију је душу снимљен "Катанац", јасно је и по реакцијама ветерана рата у Ираку. Многи обични војници протестовали су, кроз своја удружења, против "нереалне слике коју филм шири о Ираку". Али зато је командант америчких снага у Ираку, генерал Реј Одијерно, силно нахвалио "Катанац за бол", истичући како филм истинито приказује "другарство и солидарност која се овда захтева, као и тензију и ризике са којима се сусрећемо". Чисто да не буде забуне...

Ако је забуна икада и постојала. Јер, одавно је јасно да Американци никада неће усвајати никакву резолуцију о својим многобројним, несумњивим злоделима широм планете (чак су и сами признали да је пропаганда која је претходила нападу на Ирак била заснована на лажима, али им не пада на памет да се због тога повлаче из Багдада). Насупрот нацији која већ два месеца саставља резолуцију о једном, у најмању

руку неистраженом и политички већ злоупотребљеном злочину, Американци о војним и политичким несташлуцима Стејт департамента – који су неупоредиво смртоноснији чак и од Силајцићеве верзије Сребренице – снимају филмове велике маркетиншке и финансијске употребљивости. Тешко им је на томе не одати признање. Култура је култура, али држава је држава. Патриотске дужности одвајкада имају у америчком естаблишменту предност над уметничким слободама. Као што су о геноциду који су починили над Индијанцима снимили само један заиста вредан филм и то читав век пошто је геноцид завршен ("Плес са вуковима" из 1990. године), тако ће и о Ираку правити истините приказе тек када буду остварили све своје интересе на Блиском истоку. У крајњем случају, ко па може да им замери што су награду коју су сами смислили, у уметности коју су управо они уздигли, доделили филму који представља савремени свет онако како њима одговара?!

Конкуренција још гора

То је једна страна медаље. Друга је, ипак, прилично неповољнија по Американце. "Катанац за бол" је, напосто, лош филм, који по квалитету далеко заостаје за сличним пропагандним подухватима, као што је поменути "Вод смрти", или још старији "Ловац на јелене", овећан Оскарима 1978. године. Јесте "Ловац на јелене" дехуманизовао вијетнамске војнике као крвожедне монструме, али је барем приказао и психички суноврат Кристофера Вокена, тј. освешћивање Роберта Де Нира, те у последњим кадровима послао какву-такву антиратну поруку, чувеним одбијањем главног јунака да убије јелена. Јесте "Вод смрти" свео вијетнамски крвопролиће на рат Американаца са самим собом – како то изрецитије Чарли Шин на крају филма – али макар је показао суровост Тома Беринџера према вијетнамским цивилима и довео у сумњу оправданост рата као таквог. Да не причамо о "Апокалипси данас", Кополином ремек-делу које нимало није робовало захтевима америчког државног и војног врха, због чега га филмофили широм света и данас доживљавају као ултимативно сведочанство о паклу који је изазвало америчко ангажовање у Вијетнаму (и због чега, вероватно, није добио Оскара за најбољи филм).

У "Катанцу за бол", међутим, моралног преиспитивања нема ни у траговима. Протагонисти доживљавају службу у Ираку као опасну и постављају се према њој зависно од тога да ли су спремни да се суоче са њеним ризицима или нису, али нико ни не размишља о оправданости њиховог боравака у Багдаду, или војне окупације уопште. Чак и оно мало људског и интелектуалног интегритета који је постојао у ранијим ратним оскаровцима, Кетрин Бигелоу и Марк Боул су хируршки одстранили. А ни у строго занатском смислу, изузев када је реч о квалитету звука, "Катанац за бол" није никакав помак или репер у филмској уметности.

Па ипак, такав какав је, "Катанац за бол" није ништа лошији од осталих девет филмова који су били номиновани за најважнијег Оскара:

О детињастом "Аватару" већ је доста речено; "Мртав угао" ("The blind side"), који је Сандри Булок донео Оскара за најбољу глумицу, заснован је на истинитој причи о огромном црном клинцу кога усваја богата бела породица, али је урађен тако бајковито да ће вам само побудити сумње у његову веродостојност; "Образовање" ("An education") енглески је филм о лаковерној тинејџерки коју је залудео и преварио дупло старији мушкарац – зашто је у тој причи ико видео штиво које заслужује екранизацију, а камоли још и Оскара тешко је одгонетнути; "Драга" ("Precious") је супротност "Мртвом углу", потресан филм о претешком животу гојазне црнкиње, што је увелико израбљен мотив, који је овом приликом остао још и недоречен управо због пренаглашено суморне атмосфере; "Озбиљан човек" ("A serious man") сличан је "Драгој", само што главни јунак није млада дебела црнкиња, него средовечни жгољави Јеврејин; "У ваздуху" ("Up in the air") још једна јалова јапи бајка са Џорџом Клунијем, који опет не зна шта хоће у животу, али га свеједно папрено плаћају за то његово незнање; "До неба" ("Up") симпатичан цртаћ, али цртаћ; "Дистрикт 9" динамичан је и оригиналан научно-фантастични трилер, али без филозофске дубине која је одликовала некадашња ремек-дела овог жанра, као што су "Блејд ранер" и "Одисеја у свемиру"... Частан изузетак међу кандидатима био је филм "Проклетници" ("Inglorious basterds") Квентина Тарантина, његово најбоље дело после "Петпарачких прича", забавна сатира која кроз надреалан приказ Другог светског рата пореди фикцију са реалним светом. У карактеристично смелом стилу, Тарантино нас уверава да је измишљотина јача од ма које стварности (зато Хитлер, на врхунцу моћи, нема шансе да се спасе из минираног биоскопа), али претерано бизаран завршетак филма, иако је истакао ауторову поенту, као да је мало покварио "субјективан утисак" гледалаца, па је ипак било превише очекивати од америчке Академије да награди "Проклетнике".

Да, Холивуд и даље "избацује" добре филмове, али све ређе, што је потпуно јасно после овогодишње доделе Оскара. Као и после неколико ранијих, које су такође оскудевале у јаким, упечатљивим и бескомпромисним остварењима. А то не може да буде добар сигнал за Америку, империју која је у великој мери израсла управо на крилима Холивуда. Јер, да се не лажемо, да ли би Америку ико доживљавао као земљу неограниченог просперитета, личних слобода и економског благостања да није "фабрике снова" која већ скоро читав век извози у свет имиџ који одговара Белој кући?! Тешко. Оно што раније светске суперсиле, од Сумера наовамо, нису имале, а што Америка поседује, јесте "оружје за масовно обожавање" – Холивуд! Продорнији од било ког шпијуна, пристунији од било које невладине организације, привлачнији од било каквог инвестиционог кредита, Холивуд је један, али вредан стуб америчке спољне и унутрашње политике, који је претходио свим њиховим победама, а умањивао све њихове поразе у последњих

Оскар за НАТО

Пише: Миодраг Зарковић
среда, 10 март 2010 20:09

стотинак година.

Тај и такав Холивуд убрзано губи своју снагу. То што су Оскара дали "Катанцу за бол" на неки начин је и пораз "фабрике снова", која изгледа да није у стању да сними бољи филм о Ираку. Иако им је преко потребан.